

“

Jente Posthuma

*Na co radši
nemyslím*

”

HLAS

přeložila
Blanka Konečná

Na co radši nemyslím

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Jente Posthuma

Na co radši nemyslím – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

EDICE HLAS • SVAZEK 2

Vyšehrad

Jente Posthuma

Na co

radši

nemyslím

přeložila Blanka Konečná

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Kniha vychází s laskavým přispěním
Nizozemského literárního fondu.

The publisher gratefully acknowledges
the support of the Dutch Foundation for Literature.

Pro Jampíjórise

a tehdy mu došlo, že ho Roy měl rád a že to mělo stačit.
Prostě jen nic nepochopil včas.

David Vann, *Legenda o sebevraždě* (2008)

Waterboarding, řekla jsem mámě. To ti někdo přikryje obličej hadrem a polejvá ho vodou. Máš pocit, jako by ses topila. Vlastně se topíš.

A vy to jako budete dělat, odvětila.

Jo.

Máma si povzdychla. To určitě vymyslel tvůj bratr.

Tuhle jsme se dívali na film o Guantánamu, vysvětlovala jsem. A najednou se mě zeptal, jestli bych na něm nezkusila waterboarding. Chce vědět, jaký to je. Jedině když mi to uděláš taky, řekla jsem na to. Takhle nějak to bylo.

A jaký to bylo? zeptala se máma.

Ještě jsme to nedělali!

Co máma zestárla, byla ještě horší posluchačka než předtím.

No jo, odtušila. Včera jsem se dívala na jeden seriál a moje oblíbená postava vyletěla do povětří. Tak jsem špatně spala.

Rozhodli jsme se udělat si pohodlí, tak jsme si vybrali můj gauč. Brácha šel jako první. Ležel na zádech s červenou kostkovanou utěrkou přes obličej. Já stála vedle něj s karafou vody.

Jdem na to, řekla jsem a začala jsem na utěrku lít vodu. Po několika vteřinách si ji brácha strhl a posadil se.

Možná bysme tě měli svázat, zkonstatovala jsem.

Svázala jsem mu zápěstí svými punčocháči a začali jsme znovu. Po půlminutě jsem mu utěrku měla sundat, tak jsme se domluvili. Nastavila jsem si na telefonu časovač. Brácha funěl a snažil se pohnout rukama. Teď se topí, pomyslela jsem si. Půlminuta trvala celou věčnost, a když jsem mu ten kus látky z hlavy sundala a on dokašlal, pronesl: Takhle to fakt stačí.

Já na zápěstích nechtěla mít nic. Chtěla jsem být schopná si utěrku strhnout, až to za vhodné uznám já.

Tak to teda ne, protestoval brácha. Svázal mi zápěstí a položil mi utěrku přes obličej. Voda mi natekla do nosu, neměla jsem vzduch. Snažila jsem se vstát, něco jsem skopla na zem. Když jsem se konečně posadila, setřásla jsem ze sebe mokré hadr a ruce si vykroutila z pout.

Brácha mi podal papírový kapesník, abych se mohla utřít, ale já zavrtěla hlavou, nadechla jsem se a vydechla, a ještě jednou, a znova. Ozvaly se kostelní zvony, ohlásil se časovač v telefonu.

Proč jsi mi nepomohl?

Promiň, odpověděl.

Myslela jsem, že budu zvracet. S hlavou nad mísou jsem čekala, až něco přijde, ale nepřišlo nic, a já myslela na den, kdy jsem si domů přivedla kluka a on mi zatlačil hlavu dolů. Ruce mi tiskl k uším a hlavu tlačil pořád níž a níž a možná si myslel, že mě to vzrušuje, protože když jsem se zapřela o jeho kolena, abych se vymanila, ještě stisk zesílil a já už slyšela jenom bušení vlastního srdce. Vzpomněla jsem si, kdy se přede mnou někdo poprvé zmínil o svírání srdce. Byla to máma. Někomu říkala: Svírá se mi srdce starostí o dceru, protože krásy teda moc nepobrala. Brácha jí starosti nedělal, ani to jeho vytrhávání vlasů, ani výsledná lysina. Už si nevzpomínám, kdy s tím přestal, ale po čase toho nechal a vlasy mu zase narostly.

Můj syn dokáže všechno, tvrdila máma často. Jednou vykoná něco výjimečného.

Když se brácha na jednom workshopu znovu narodil, prohlásil: Život není rovná čára, je to kruh. Můžeš zemřít a začít znovu.

Byl to workshop pro vyznavače Osha, kteří v něm i dvacet let po jeho smrti stále viděli duchovního mistra. To ostatně znamená i jeho jméno.

Osho, řekl brácha. Toho přece znáš, ne? Ten chlap, co si nejdřív říkal Bhagván. To znamená Bůh.

To jsem samozřejmě věděla. Byl to muž, který se narodil jako Čandra Móan, což je v Indii nudně obyčejné jméno, a jako dítě dostal od prarodičů přezdívku Radžníš neboli Král noci. Radžníš často chodil k řece nedaleko domova, držel jiné děti pod vodou, dokud se skoro neutopily, a pak se jich ptal, jaké to bylo. Jako Bhagván tvrdil: Naděje je droga. Pouze ti, kdo jsou připraveni zemřít, poznají láskyplný život. Kdo se smrti bojí, do mystéria lásky nikdy nepronikne. Lidem přicházejícím do jeho ášramu v Puné kázal, že se musejí odevzdat. Když teď odejdete, můžete svůj život stejně tak dobře ukončit, říkal. Podle něj bylo nutkání k sebeusmrcení známkou skutečné inteligence a citlivosti, potřebou uniknout tíži ega. Pro člověka, který prohlédl bezvýznamnost všeho, bylo sebeusmrcení – nebo úplné odevzdání – jedinou alternativou. Zhruba takhle se to psalo na bráchově oblíbeném webu, v krátkých, zvláště rozdělených větách pod sebou, jako nepovedená báseň.

Není úplně jasné, na co Osho v roce 1990 zemřel, jeho tělo spálili pár hodin po smrti. Krátce před ní tvrdil, že ho v roce 1985 v americkém vězení otrávil. Existují i lidé, kteří si myslí, že už ho život unavoval, a proto požádal svého osobního lékaře, aby mu píchl smrtící injekci.

Mimochodem, později už si brácha nemyslel, že je život kruh. Říkal: Začíná období extrémního počasí. Odteď už to bude jenom horší.

V celonárodním průzkumu štěstí si naše rodiště vedlo lehce nadprůměrně. Nebo lehce podprůměrně, už si to přesně nepamatuju. Já mám v každém případě na naši vesnici dobré vzpomínky. Můj brácha je neměl. Do poslední chvíle se rozčiloval, kdykoliv jsem začala o kašně na návsi a těch dětech, menší bývaly nahaté a větší mívaly plavky, nebo o růžových bikinách se třpytkami, které mi teta přivezla z New Yorku.

V New Yorku bylo v roce 1990, v tom roce, kdy nám s bráchou bylo deset, v roce, kdy jsem dostala bikiny se třpytkami, spácháno 2245 vražd. A 596 sebevražd. Byl to taky rok, kdy si pár kluků u kašny zvyklo stahovat bráchovi plavky, takže musel chodit domů s holým zadkem.

New York zná i dny bez sebevraždy. Nejsou to žádné svátky, nevyhlašují se předem. Jedním takovým dnem bez sebevraždy byl v New Yorku 12. červenec 1993, jak jsme se s bráchou dočetli druhý den odpoledne na teletextu. Právě jsme se vrátili z plácku za supermarketem, kde stál vysoký jeřáb. Určitě má aspoň padesát metrů, tvrdil brácha. Jaký by to asi bylo na něj vyšplhat, až úplně nahoru, nadhodila jsem. Kam až by se dalo dohlédnout. Za mnou zaburácela motorka a já se ohlédla a uviděla pracovníka z oddělení masa, jak s kvílejícími pneumatikami vyrazil na silnici. To burácení, co motorky vydávají, vůbec není potřeba, to se jenom předvádějí, nic víc, řekl mi jednou brácha. Když jsem se otočila zpátky, brácha už šplhal na jeřáb. Honem jsem sklopila oči, na trsy trávy u mých nohou, a dívala jsem se na ně tak dlouho, dokud mě nezačalo bolet za krkem a brácha s žuchnutím nedopadl vedle mě. Je vidět město, oznámil mi, a řeku, všechny zákruty až k městu.

Bylo to pěkný? zeptala jsem se.

Bylo to hlavně daleko, odpověděl.

A než jsme ten večer usnuli, řekl: Dneska byl taky den bez sebevraždy.

Mezi lety 2000 a 2015 v New Yorku ohromně klesl počet vražd, ale stoupl počet sebevražd. Mezi nejpopulárnější metody sebevraždy v New Yorku patří oběšení, uškrcení a udušení, nebo skok z velké výšky. Počet skokanů však klesá. Přesto jich mají v New Yorku pořád víc než ve zbytku Spojených států. Osmkrát víc, abych byla přesná.

Možná New York vděčí za vysoký počet skokanů Wall Street, kde v dobách recese z okna sem tam vyskočí nějaký ten manažer hedgeového fondu. Podle Středisek pro kontrolu a prevenci nemocí má každý, kdo na Wall Street pracuje, o čtyřicet procent vyšší pravděpodobnost, že si vezme život, než je průměr. Byznysmeni z Wall Street jsou od přírody velmi soutěživí perfekcionisté, práce je jejich celý život a neustále se srovnávají s kolegy.

Brácha si říkal Jednička a mě pojmenoval Dvojka, protože se narodil o tři čtvrtě hodiny dřív než já, jednoho parného srpnového dne. Považoval mě za svoji malou sestřičku, při narození byl větší a těžší než já, v mámině břiše zabíral skoro všechno místo. Já ležela za ním, levou nohu přehozenou přes levé rameno, tak se to vypráví. Proto chvíli trvalo, než jsem se dostala ven. Čekali nás vlastně až o měsíc později, ale brácha už se rozhodl odejít a já tam zůstat nemohla.

Že nejsme identičtí, jsem dlouho brala jako hendikep, důsledek našeho dřívějšího narození, i tehdy, kdy už jsem dávno chápala rozdíl mezi jednovaječnými a dvouvaječnými dvojčaty. V devátém měsíci jsme se třeba mohli ještě trochu sblížit.

Brácha byl živější, mluvil víc nahlas a vztekal se víc než já. Házel věcmi, mlátil dveřmi a kopal do nich. Po takovém záchvatu se vždycky zavřel v pokoji, a když se pak vrátil zpátky dolů, dělal, jako by se nic nestalo. Rodičům stačilo jenom přihlížet a sem tam něco opravit. To mně museli věnovat pozornost. Vyžadovala jsem, aby mě utěšovali, když mi bylo smutno, a aby pohledem nebloudili k novinám nebo televizi. Tehdy jsem svoje pocity vystavovala na odív, nevěděla jsem, že se to nedělá.

Popisovali mě slovem prudič. O bráchovi říkali, že je svéhlavý. Vždycky všechno věděl o maličko líp než já. Myslím,

že jsem ho nikdy neslyšela říct „Vážně?“, když jsem mu něco vyprávěla. Nebo: „Ty jo, to jsem nevěděl.“ Většinou pronesl „já vim“, a když něco nevěděl, neřekl nic.

Severní věž se jmenovala WTC 1, takže Jižní věž pojmenovali WTC 2. WTC 1 byla vysoká 417 metrů a WTC 2 o dva metry nižší. WTC 1 měla na střeše anténu a dostavěli ji v roce 1972, o rok dřív než WTC 2, která anténu neměla. WTC 1 byla na chvíli nejvyšší budovou světa, dokud v roce 1973 v Chicagu nevyrostla 442metrová Sears Tower. To bylo pro WTC 1 mrzuté. Ale co je horší? Být na kratičkou chvíli nejvyšší budovou světa, nebo nejvyšší budovou světa nikdy nebýt, protože ta věž vedle vás byla vždycky o kousíček vyšší?

Dřív jsem usínala s plakátem Continental Airlines nad postelí, s obrázkem Dvojčat tyčících se proti růžové večerní obloze. V porovnání s věžemi byla socha Svobody stojící v popředí miniaturní. Vypadalo to, jako by ta žena svou pochodní chtěla mrakodrapy zapálit. Plakát jsem koupila na bleším trhu, kam jsem s tátou chodila každou sobotu. Ta fotka není přesná, oznámil mi brácha, když jsem si ho přinesla domů. Ve skutečnosti ty věže nejsou stejně vysoký.

Snila jsem o tom, že si Dvojčata prohlédnu zblízka. Dovnitř bych jít nepotřebovala a už vůbec ne stát úplně nahoře, i když pod nimi to taky nebylo úplně bez rizika. Co jedna slavná popová hvězda vyskočila z okna hotelového pokoje pouhých šestnáct kilometrů od naší vesnice a máma nás poučila, že když se někdo slavný rozhodne sám ukončit svůj život, následuje vlna sebevražd, dívali jsme se nahoru vždycky, když jsme míjeli nějakou vysokou budovu – co kdyby tam stáli skokani.

Naši byli geologové, dost se dívali do země. Oba pracovali v Geologickém institutu ve městě. Máma byla odbornice na svahové pohyby a táta se zabýval mikroskopickými rozborů půdy. Kdykoli se někde těžil písek, museli jsme s bráchou vyjmenovat, kolik vrstev půdy vidíme. Na dovolených ve Švédsku jsme se neustále hrabali v zemi, hledali jsme fosilie staré minimálně tři sta padesát miliónů let. Cokoliv mladšího rodiče považovali za ztrátu času. Založila jsem

si sbírku minerálů a fosilií, ne proto, že by se mi líbily, ale protože máma je sbírala taky. Ty nejzajímavější exempláře si vystavovala ve všech nevyužívaných koutech domu. Zbytek ležel v krabicích pod postelí, kde skončila i moje sbírka, jakmile jsem se jí nabažila.

Brácha sbíral komiksy a táta staré plechovky od sušenek. Celou jednu stěnu v kůlně pokrývaly plechovky, ve kterých skladoval šroubky a hřebíky. Neřadil si je podle obsahu, ale podle barvy, stejně jako půdní vrstvy na geologické mapě na protější zdi: každá vrstva v jiném zemitém odstínu. Ráda jsem se chodila do kůlny dívat na barvy a na tátova záda, když otevíral plechovku za plechovkou a hledal správný hřebík. Táta do kůlny taky chodil rád, pravděpodobně kvůli barvám, protože žádný kutil nebyl. Jenom to předstíral, stejně jako si hrál na to, že je fajn táta.

Že se nám líbí kluci, jsme zjistili, když nám bylo osm a zamílovali jsme se do Hanse. Měl špinavě blond vlasy s melírem a dokonalý obličej. Mě braly hlavně ty vlasy, jak mu padaly do zelených očí, a jeho vřelý hlas. Bráchovi se na něm líbily oči a bílé zuby. Hans byl hlasatel, oznamoval nadcházející televizní pořady. Každý den po večeri jsme směli zapnout televizi a sledovat ho. Když jsem se dívala na Hanse a on na mě, už jsem si nepřipadala jako dívka, ale jako žena.

Hans není na ženský, povídá brácha jednou. Leželi jsme na břiše na koberci a dívali se na něj. Hans je gay, prohlásil trochu moc nahlas. Říkala mu to máma. Zavolala jsem na ni, ale nepřišla. Šla jsem do kuchyně, kde myla nádobí, a zeptala se jí na Hanse.

Gay, odpověděla. Má přítele.

Utíkala jsem zpátky do obývacího pokoje.

Už někoho má, sdělila jsem bráchovi tak nenuceně, jak jsem jen dokázala.

Trvalo dalších osm let, než brácha mámě oznámil, že je na kluky. Pro mě to bylo tak samozřejmé, že mi jeho slavnostní tón připadal absurdní. Můj brácha byl norma a já se od ní odchýlovala. Proto jsem nechápala, proč máma reaguje tak divně, jako by jí něco vzali. To nevadí, řekla. Nic víc. Stejně jako tehdy, když nechtěně rozbil vzácnou zkamenělinu hovna z její sbírky a ona celý víkend strávila v pracovně sehnutá nad stolem a jednotlivé kousky slepovala speciálním lepidlem.

Možná to bylo tím, jak strašný byl všeználek, nebo že se vůbec nezajímal o tu jedinou holku ve třídě, co už měla prsa, ale v šesté třídě základní školy, těsně po vánočních prázdninách, se proti bráchovi obrátili jeho kamarádi. Nadávali mu, vybírali ze křoví zmrzlá psí hovínka a dávali mu je do lavice. Když jsme šli domů, kopali do něj a podráželi mu nohy. Proč jim to neoplatíš? ptala jsem se ho pravidelně a on jenom krčil rameny.

Skoro o rok později, v prosinci, šikana skončila. Nevěděli jsme proč, ani brácha ne. Máma říkala, že to máme brát jako přírodní jev, jako bouři, která se zvedne a zase uklidní. Je pak snazší se s tím smířit. A se zkázou, kterou za sebou nechala.

V den, kdy se Dvojčata zřítily k zemi, jsem se dívala na reprízu jedné talkshow a vysílání zničehonic přerušily zprávy. Letadlo provrtalo jednu z věží a já pomyslela na bráchu, protože na bráchu myslím vždycky, když se děje něco důležitého.

V osmnácti jsme se společně odstěhovali do města. Oba jsme měli byt u parku, brácha na východní straně a já na západní, o tři sta metrů dál, kousek od hlavní brány. Brácha tvrdil, že všechny vchody do parku jsou stejně důležité.

Poprvé jsme bydleli sami. Stejně jsem pětkrát týdně večerela u něj, protože mě prostě nebavilo vařit. On ke mně zase kdykoliv mohl přijít se špinavým prádlem. Já jsem studovala angličtinu a chodila na brigádu do sekáče. On taky studoval angličtinu a pracoval v gay baru. Zalíbilo se mu to tak moc, že studia po pár měsících zanechal a v baru nastoupil na plný úvazek.

Když jsem mu volala, už o tom věděl.

Ten mrakodrap, řekla jsem. Viděls to?

Zatímco jsme si povídali, vletělo do druhé věže další letadlo. Zbytek odpoledne jsme se dívali na televizi s telefonem na uchu, přepínali jsme z jednoho kanálu na druhý.

To je strašný, opakoval pořád brácha. Lidi skáčou dolů. Oni skáčou.

On plakal a já šokovaně mlčela, protože brácha nikdy nebrečel.

První svetr, který jsem si koupila za vlastní peníze, byl z islandské vlny a pěkně teploučký, ale ne tak měkký jako některé jiné, které jsem si pořídila později, když jsem pracovala v sekáči a jedna stěna u mě v ložnici začala mizet pod vlněnou vrstvou. Od podlahy po strop jsem zavěsila police a zaplnila je komínky svetrů, seřazených podle barvy stejně jako tátovy plechovky. V sedmadvaceti jsem měla sto čtyřicet dva svetrů a byla jsem zralá na terapii. K čemu ti to je, ptali se kamarádi. Je to sbírka, odpovídala jsem. Neměla jsem žádné domácí mazlíčky, a když jsem neměla nic na práci, hladila jsem svoje svetry.

V obchodě jsem bráchovi vybírala skoro všechno oblečení. Jenom spodní prádlo, ponožky a nátělníky si kupoval sám. Když jsme si spolu ve svetrech vykračovali ulicí, byli jsme jako francouzské filmové hvězdy. Lidé se po nás otáčeli. To bylo předtím, než mu narostlo břicho a ztmavly kruhy pod očima.

Po pár měsících terapie se přiblížily Vánoce a já si říkala, jestli bych neměla dát Elze, své terapeutce, nějaký dárek. Přísně vzato pro mě pracovala, ale její šéfka jsem nebyla. Rozhodla jsem se, že přinesu dva identické vánoční svetry pro její vnučky, dvojčata s vážnýma, velkýma očima, na která jsem občas narazila na chodbě.

Když jsem u Elzy začínala, bylo jí dvaasedesát a právě odešla do důchodu. Zatím si nechala praxi u sebe doma. Moje práce nikdy nekončí, říkala. A po vstupním pohovoru mi sdělila: Můžu vám pomoci s rozvojem pozitivnějšího sebeobrazu, ale čeká vás ještě dlouhá cesta. (A teď jsem jedna z jejích posledních tří klientů. Ty další dva nikdy nepotkávám. Nevím, jestli nemám delší cestu než oni.)

Když jsem jí svetry předávala, seděly jsme nahoře v pracovně a dvojčata si hrála dole v obýváku pod dohledem své druhé babičky. Elza a její žena se o vnučata přes den staraly, dokud nebudou dost velká, aby šla do školy.

To je krása, vydechla Elza.

Pro holky, upřesnila jsem.

Položila si svetry na klín a pohladila vlnu. Ruka i svetry tam zůstaly ležet po celou dobu našeho sezení.

Někdy ve třinácti jsem měřila metr osmdesát tři a na radu mámy a internisty jsem brala hormony, které měly zbrzdit růst. Brácha je brát nemusel. Byl vyšší než já, ale jemu lidi nikdy neříkali: Ty jsi ale dlouhán. Nebo: Můžeme se zeptat, kolik měříš, vsadili jsme se. Snažila jsem se všemožně scvrknout. Byla jsem sportovně založená a učení mi šlo, ale dbala jsem na to, abych ve škole v ničem nevynikala, protože jsem díky tomu měla víc kamarádů. Když jsem se v návalu radosti stala středem pozornosti, zpětně jsem se za to styděla. Bráchovi se zase uznání dostalo až tehdy, když se nějak prosadil, hlavně v tělocviku, takže každé ráno vstával o hodinu dříve než já a dělal sklapovačky a zvedal činky. Zatímco já se ze všech sil snažila scvrknout, on se pořád zvětšoval. V posledním ročníku byl tak namakaný, že v něm náš třídní spatřil vůdčí osobnost a požádal ho, aby si vzal na starosti finance na náš závěrečný večírek. Za peníze, které brácha vybral, koupil obrovskou disco kouli a zbylo mu tak akorát na deset megabalení neznámkových brambůrek a pití si každý musel donést vlastní. Třídní dohlížel na přinášené nápoje. Vodka okamžitě zabavil, ale moje lahvička byla schovaná v tajné přihrádce batohu a podařilo se mi z ní nepozorovaně upíjet. Bráchu s jeho placatkou přistihli velice brzy a zbytek večera strávil zuřivým tancem pod disco koulí, zatímco já za tlustým závěsem v aule dopila svoji vodu a nechala kluka, který tam náhodou taky postával, aby mě vyprstil.

Sylvia Plath svým dětem připravila chleba a mléko a strčila hlavu do trouby. Její dceři Friedě byly tři roky a synovi Nicholasovi sotva rok.

Na předmět Moderní anglická literatura jsem si přečetla *Pod skleněným zvonem* a ohromilo mě to. Po všem, co jsem o tom slyšela, jsem si myslela, že to bude utahaný, náročný příběh, ale kniha mě překvapila svým lehkým tónem. Brácha ji četl taky, ze zájmu – on už půl roku nestudoval. Taký na něj udělala dojem, ale byl i trochu kritický.

Vzít mámě prášky a zalízt si pod tu stříšku u sklepa jejich domu bylo odvážný, ale ne moc praktický, zkonstatoval.

Odpověděla jsem, že si nesmí plést postavu s autorem. Řekl, že jsem naivní a že on by svůj život nikdy neukončil pomocí prášků na bolest. Nikdy. Šance, že se to nepovede, je příliš velká.

Vyprávěla jsem mu o Sylviině kamarádce, básnířce Anne Sexton, která si oblékla matčín kožich, nalila si skleničku vodky a odešla do garáže, kde nastartovala auto a zemřela na otravu oxidem uhelnatým. Jejím dcerám bylo jednadvacet a devatenáct. A o Ingrid Jonker, také básnířce, která v Kapském Městě nakráčela do moře. Její dceři Simone bylo jedenáct. Brácha prohlásil, že by si nemohl udělat děti a pak si jít zaklepat bačkorama. Copak to nakonec neudělá každý rodič, zeptala jsem se. Nepřipadalo mu to vtipné. Je to zločin, řekl, udělat si dítě a pak ho opustit.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Na co radši nemyslím.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.